

Logotyp 	Nazwa instytucji Muzeum Ustrońskie	
Tytuł jednostki / publikacji / fotografii Biblioteka w skrzyniach, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, 20 V – 2 VI 1983, nr 20(1129), s. 5.		
Ilość stron oryginału 1	Ilość skanów 1	Liczba plików publikacji 1
Autor Józef Pilch	Wydawnictwo / zakład fotograficzny Śląskie Wydawnictwo Prasowe	Skan okładki
Miejsce wydania Katowice	Rok wydania / Data powstania 1983	
Sygnatura ---	Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.) Czasopismo	
Wymiary (wys x szer) 26 x 12,3 cm	Stan zachowania ---	
Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce) XX wiek, dwudziestolecie międzywojenne, II Rzeczpospolita Polska, II wojna światowa, Józef Pilch, Tadeusz Reger, Ustroń, Cieszyn,		Charakterystyka skanowanego obiektu Artykuł poświęcony działalności Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno – Oświatowego „Siła” na Śląsku Cieszyńskim na polu propagowania czytelnictwa i zakładania bibliotek prowadzonych przez Stowarzyszenie aż do wybuchu II wojny światowej.
Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuznia, letnicy itp.) kultura, historia, Śląsk Cieszyński, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, popularyzacja wiedzy, czytelnictwo, regionalizm, przemysł, socjalizm, Polska Partia Socjalistyczna, PPS, Robotnicze Stowarzyszenie Kulturalno – Oświatowe „Siła”, ruch robotniczy, Zaolzie,		
Prawa autorskie ---		

W statucie Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno - Oświatowego „Sila” podano, że jego celem jest m.in. „podnieść poziom oświaty swoich członków przez zakładanie bibliotek, przez zaprowadzenie pism fachowych i czasopism”. Już przed I wojną światową kilka kół założyło własne biblioteki, robotnicza młodzież korzystała z bibliotek związków zawodowych przy większych zakładach pracy.

Po uzyskaniu niepodległości przystąpiono do propagowania czytelnictwa w „Sile” i zakładania bibliotek energicznie. Wiele miejsca poświęcono tym sprawom w miesięczniku „Sily” pt. „Oświata”. W kolejnych numerach rocznika 1920 przewodniczący Zarz. Gł. Ludwik Litak opublikował szczegółową instrukcję „Urządzenie bibliotek robotniczych”, która po podziale Śląska wydał Zarząd Główny „Sily” w Czechosłowacji w postaci broszury.

Choć poswiecał czytelnictwu i zakładaniu bibliotek wiele uwagi, jednak ze względu na brak funduszy, tylko niektóre koła mogły przeznaczyć uzyskane z przedstawień teatralnych i festiwnów środki na zakup książek. Były to biblioteczki małe, które dopiero po latach zamieniały się na w

pełnym tego słowa znaczeniu biblioteki.

Z pomocą przyszedł kolom ZG, który z subwencji w wys. 2 tys. zł, uzyskanej od Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, zorganizował w r. 1923 Bibliotekę Wędrowną „Sily” (BW). Każda z 7 specjalnie wykonanych podłużnych drewnianych skrzynek zawierała 60-70 książek, które, krążąc bezustannie między kołami, oddawały duże usługi członkom. Otrzymywały je w pierwszym rzędzie koła, które spełniały należycie swoje obowiązki wobec ZG w Cieszynie, tj. przysyłały w terminie sprawozdania, wykonywały znaczki członkowskie, wpłacały 10 proc. zysków na cele Zarządu.

Każda skrzynka miała, oprócz książek: katalog, egzemplarz statutu „Sily” i 2 egz. regulaminu biblioteki, z których jeden miał być zawieszony w lokalu, w którym koło wypożyczało książki.

W każdym kole, które rozpoczynało korzystanie z BW zgodnie z regulaminem, najpierw na posiedzeniu zarządu a następnie na zebraniu wszy

stkich członków „jeden ze starszych powinien powiedzieć kilka serdecznych słów o potrzebie oświaty, samokształcenia, zatem czytania oraz o konieczności szanowania książek, które są najcenniejszym skarbem dobra społecznego”.

Regulamin regulował ściśle takie sprawy jak: prawo korzystania z książek oraz sposób prowadzenia zapisów i statystyki. O wielkiej trosce i szacunku do książki świadczy par. 12 regulaminu, w którym czytamy: „Książek zwróconych dopiero do nich należy w zasadzie natychmiast znowu wypożyczać, w pierwsi należy książkę zbadać czy w niej kartek nie brakuje, czy nie jest zabrudzona, lub nie poczyniono w niej dopisków itp. Należy czytelników przy zwróceniu do szanowania książek i utrzymywania ich w czystości. Kazania nie tu nie pomoga, najsukuteczniej działają dobry przykład. Wier należy mieć w pogotowiu odpowiednio przygotowany papier, np. ze słonych gazet i dawać czytelnikom do rozwijania książek. Plamy i bazarziny usuwać z książek

BIBLIOTEKA W SKRZYNIACH

G. Z. C. Nr 20

JÓZEF PILCH

20. V - 2. VI, 1933

przy pomocy dobrej gumilastki (gunki dop. J.P.) w oczach członków i nie przystem nie ganiąc. To najlepiej skutkuje...”

Czas jednak robił swoje. W 1927 r. dokonano gruntownej segregacji biblioteki i usunięto książki zczytane, wskutek czego zawartość skrynek zmniejszyła się do ok. 50 egz. W 1928 r. jeden z wybitnych działaczy socjalistycznych „Sily”, właściciel warsztatu stolarskiego Paweł Lazar z Cieszyna, umierając przeznaczył swoje oszczędności w wysokości 2,5 tys. zł na cele „Sily”. ZG przeznaczył dar na powiększenie BW i nazwał ją „Biblioteką Wędrowną im. Pawła Lazara”. Zakupiono 10 skrzynek, umieszczając w każdej od 60 do 70 książek. Do każdej wklejono wkładkę z biogramem i fotografia fundatora.

Wybór książek do BW dokonywano pod troskliwym okiem Tadeusza Regera, któremu zależało na tym, by w ręce młodego robotnika docierała właściwa książka zdolna kształtować dalsze życie człowieka. Dzięki temu skrzynki BW zawierały dzie-

ła takich pisarzy jak: Andrzej Strug, Stefan Żeromski, Bolesław Prus, Jan Wiktor, Władysław Orkan, Henryk Sienkiewicz, Wiktor Hugo, Lew Tolstoj oraz książki o charakterze gospodarczym, zawodowym, naukowym i ówczesne wydawnictwa o problematyce regionalnej. Każda skrzynka zawierała kilka pozycji socjalistycznych Marksa, Kautskiego, Engelsa, Bebla, Daszyńskiego, Limanowskiego i in. teoretyków, działaczy polskiego i międzynarodowego ruchu socjalistycznego.

Nie zachował się ani jeden katalog BW z tamtych czasów, na podstawie którego można by zrobić szczegółową analizę tematyczną biblioteki, w której górowała literatura piękna stanowiąca najmniej 70 proc.

Mimo wyraźnego postanowienia regulaminu, który podawał zakres wypożyczenia, nie wszystkie koła „Sily” się do niego stosowały. ZG musiał interweniować w niektórych kolach o zwrot, a nawet pisać odesłane jednostki na konferencjach okręgowych.

Ze wzrostem ilości kół oraz dzięki szerokiej propagandzie coraz większe było zrozumienie znaczenia książki a z nim i czytelnictwo w „Sile”. Nie zachowały się co prawda sprawozdania dotyczące ilości i częstotliwości wypoży-

czeń, ale pamiętam, że w okresach zimowych wrzuba było nieraz na wymiana skrzynki dość długo czekać.

Przesegregowana i uzupełniona w r. 1937 BW miała duże zasługi w rozwoju czytelnictwa w „Sile”. Stała się kołem nie posiadającym wystarczających zasobów książkowych aż do wybuchu wojny. Po zajęciu w r. 1938 przez Polskę Zaolzia „Sila” otrzymała lokal w Cieszynie Zachodnim (obecnie Czeski Cieszyn), do którego świątynię skrynek BW. Miały zostać połączone czy też uzupełnione książkami z rozwiązanej przez hitlerowskie władze „Sily” w Wiedniu, które w czerwcu 1939 r. przywieziono do Cieszyna. Po zajęciu w 1939 r. przez Niemców Śląska Cieszyńskiego lokal ZG „Sily” w którym znajdowała się BW oraz książki „Sily” wiedeńskiej, został natychmiast przez okupanta zajęty i zaplombowany, a następnie wszystkie książki wraz z dokumentami Stowarzyszenia wywiezione i zniszczone.

Od 1931 r. korzystałem z książek Biblioteki Wędrownej „Sily” również ja. Wiem z własnych doznań, że nie tylko wzrastały, ale także uczyły zamiłowania do pracy społecznej, patriotyzmu, wzbogacały wiedzę o życiu i o świecie, zagrzewały do walki.